

Književnost

Margaret Mitchell: V vrtincu. Prva in druga knjiga. Založba »Modra ptica« v Ljubljani. 1940. Prevedel M. Rožič.

Je to čez 900 strani drobnega tiska obsegajoč roman iz časov pred, med in po ameriški državljanski vojski. Z veliko močjo nam prikazuje pisateljica ob glavni junakinji Scarlett življenje na bogatih bombaževih plantažah Južnih držav. Plantaže jim obdelujejo črni sužnji, gospodarjem pa se tako kopiči bogastvo, da se njihov ponos spremeni v zaslepljeno ošabnost. Tako se spustijo s Severnimi državami v vojno, pravijo da za »sveto stvar«, za »našo stvar«, nihče pa ne ve, kaj ta »stvar« je. Slikovito grozotno prikazuje pisateljica boje, reakcijo Atlante, važnega prometnega mesta, dobra in slaba sporočila z bojišč, rastoče in padajoče navdušenje, blazen strah, ko se vojske približujejo mestu, razdejanje po mestu in plantažah, osirotele družine in končno mir, ki sledi porazu Južnih držav. Mlajši zagrabijo za delo, da popravijo ruševine, zavedajoč se, da sedaj ne bo več sužnjev, ki bi delali zastonj, da se je stari red podrl in da je treba zgraditi novega. Starejši pa se v nove razmere kar ne morejo živeti.

V tem okviru in razmerah pa pisateljica oblikuje ljudi, kako reagirajo na naglo se spreminjajoči čas. Scarlett, lepa hčerka bogatega plantažnika, vihrava in lahkomiselna, se zaljubi v sanjavega življenjskega strahopetca Ashleya, ki se poroči z drugo; od jeze vzame Scarlett drugega, ki pa pade v vojni. Sreča se z Rhettom Butlerjem, gentlemanskim gangsterjem, ki tiho-tapi skozi blokado za Južne države. Cinik, ki zna spretno izrabljati slabosti ljudi. Pod težo razmer pa dobiva Scarlettina življenjska sila drugo obliko. Za vsako ceno hoče rešiti domačijo in se zato spusti v pustolovski zakon s Frankom in pozneje z Rhettom, dasi ne ljubi nobenega, ker še vedno misli

na Ashleya. V Rhettu pa vzplamti ljubezen, ki jo je prej dajal Scarletti, za njeno hčerko. Ko mu ta umre, se spet pogrezne v svoj cinizem. Scarletta pa se pribori do treznejšega in stvarnejšega gledanja na svet.

To je samo suhoparen, kratek izvleček iz življenjskopolne in široke epopeje. Ob tej glavni zgodbi je nanizanih še toliko drugih, ki predstavljajo vsako zase za pisatelja težak problem zaradi preloma med starim in novim časom, ki je prikazan zelo močno. Zato se ne čudim, da je delo doživelo povsod po svetu tako velik uspeh in ga doživlja, kolikor vem, tudi pri nas. Moti pa me pri delu naturalistični etos, ki ga pisateljica izpoveduje, pri prevodu pa včasih papirnat in prisiljen jezik.

Tone Čokan.

Aleš Ušeničnik, Izbrani spisi, V. zvezek. Ljubljana 1940. Založila Jugoslovanska knjigarna. Str. 304.

Razprave petega zvezka Izbranih spisov so med najbolj na široko zasnovanimi. Saj osvetljujejo vprašanja, ki zadevajo življenje družbe, ko v luči krščanskih idej razglablja o političnih, narodnostnih in socialnih pojavih. Obenem pa so tudi med najaktualnejšimi, saj vprav ta vprašanja pretresajo svet v naših časih do najglobljih korenin. In zopet najdeš — kot ob vsaki Ušeničnikovi besedi — kljub vsej teži pojava tudi tod preprost in jasen odgovor in najzanesljivejše smernice. Krščanski nauk, kot ga je v filozofiji zajel sv. Tomaž, kot z njim osvetljujejo sodobna vprašanja zlasti globoke okrožnice zadnjih poglavarjev Cerkve in kot ga — verno sledeč njim, a vendar z vso notranjo sproščenostjo — prenaša na najkonkretnejšo obliko naših razmer, je kljub silni zapletenosti časovnih prilik, v katere vržeta zdaj pa zdaj človeško družbo človeška zabloda in zloba, vsekdar presenetljivo čist in jasen in nikoli kolebajoč. Treba se je le zateči k tem vrelcem resnice, katerih posrednik je pri nas Ušeničnik, ob katerem se človek spočije in umiri, tudi kadar so pogledi v bodočnost najtemnejši.

Če govori zvezek o vprašanjih, ki zadevajo družbo, je nekako nujno, da utrdi predvsem pojem o avtoriteti, tako v osnovni celici družbe, družini, tako v državi, zlasti pa o avtoriteti v Cerkvi, ki je tolikokrat kamen spotike in o kateri se včasih zdi, da je celo v konfliktu z vestjo, se pa vse težkoče razblinijo, čim se zamislimo v njen nadnaravni značaj.

V obširno razpravo o demokraciji se je strnilo troje razprav, ki obravnavajo njeno bistvo in oblike, zlasti pa naš odnos do nje, ki je jasen, če je tudi njen odnos do krščanstva — jasen. Prav v konkretna politična vprašanja posegajo naslednje tri razprave, ki odkrivajo liberalizem v njegovih težnjah v avstrijskem parlamentu, ko se je zaganjal v krščanski zakon, vzgojo, teološke fakultete, pokopavanje mrličev, zlasti pa ko se je zavzemal za ločitev Cerkve od države. — Zadnja svetovna vojna je sprožila misli o vojski, v katerih analizira avtor nazore dveh nemških filozofov, Gomperza in Schelerja, osvetljuje vojsko posebej pa še mednarodno pravo, kot se prikazuje v sklepih druge haške konference, o stališču krščanske etike. Kot dodatek k tem mislim slede Kantova razmišljanja o pogojih trajnega miru, pri čemer je zanimivo, da je po njih posnel tudi Wilson svoje mirovne predloge.

Drugi del zvezka obsega narodnostna vprašanja. Predvsem je avtorju na tem, da razčisti zmedo pojmov, ki je nastala v tem vprašanju. Tako opredeljuje najprej etnološki, kulturni in politični pojem naroda, njegove